

ผลการใช้ยา Methylprednisolone ในการรักษาผู้ป่วย Infantile ITP

Outcome of Methylprednisolone in Infantile ITP

ภัสรา มะลิทอง พ.บ.

กลุ่มงานกุมารเวชกรรม

โรงพยาบาลราชบุรี

Passara Malitong M.D.

Division of Pediatrics

Ratchaburi Hospital

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพรรณนาแบบย้อนหลัง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ยา methylprednisolone ขนาดสูง (500 mg/m²/day) เป็นเวลา 3-5 วัน ในผู้ป่วยเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยเป็น acute immune thrombocytopenic purpura ที่มีอายุน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 3 ราย ตั้งแต่ปี 2547-2549 ที่โรงพยาบาลราชบุรี เพื่อศึกษาประสิทธิผลของยาต่อการเพิ่มจำนวนของเกร็ดเลือด โดยจำนวนเกร็ดเลือดสามารถเพิ่มจำนวนขึ้นเกิน 100,000 ต่อ ลบชม. และไม่พบภาวะแทรกซ้อนใด ๆ จากการได้รับยา หลังจากการติดตามผลการรักษาเป็นเวลา 6 เดือน ไม่พบการกลับเป็นซ้ำหรือภาวะแทรกซ้อนใด ๆ

สรุปผลได้ว่า การใช้ยา methylprednisolone ขนาดสูง ในผู้ป่วยเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยเป็น acute immune thrombocytopenic purpura ในเด็กที่อายุน้อยกว่า 1 ปี ให้ประสิทธิผลเป็นที่น่าพอใจ ราคาไม่แพง และปลอดภัย ซึ่งอาจเป็นทางเลือกหนึ่งของการรักษาโรคเกร็ดเลือดต่ำ (acute ITP) ในเด็กที่อายุน้อยกว่า 1 ปี

ABSTRACT

A retrospective descriptive study was designed to evaluate the effectiveness of methylprednisolone (500 mg/m²/day) for three to five days in treatment of infantile immune thrombocytopenic purpura. This study reviewed the use of methylprednisolone in three patients (age below 1 year) between 2004-2006 at Ratchaburi hospital. This study found megadose of methylprednisolone can increase number of platelets over 100,000/cumm and no complication from drug. No one of these patients had relapsed after follow up 6 months.

In conclusion, such treatment was highly effective, inexpensive and safe. It is a treatment of choice in acute ITP for children aged below one year.

บทนำ

โรค acute immune thrombocytopenic purpura เป็นโรคเลือดออกง่ายที่พบบ่อยในเด็ก อุบัติการณ์อยู่ระหว่าง 4-15 ต่อ 100,000 คนต่อปี¹ ผู้ป่วยมักมาด้วยปัญหาที่มีจุดเลือดออกตามตัวเนื่องจากมีภาวะเกร็ดเลือดต่ำ เพราะมีการทำลายของเกร็ดเลือดอย่างรวดเร็วด้วยปฏิกิริยาทางภูมิคุ้มกัน จึงจัดเป็นโรคทาง autoimmune ชนิดหนึ่ง²

โรคนี้อาจเกิดในเด็ก อุบัติการณ์ที่พบบ่อยสุดในช่วงอายุ 2-5 ปี³ และพบได้น้อยในเด็กที่อายุน้อยกว่า 1 ปี ซึ่งมีสาเหตุสันนิษฐานได้หลายสาเหตุ เช่น การติดเชื้อไวรัสบางชนิด แต่สรุปว่ายังไม่มีความชัดเจนในพยาธิกำเนิด⁴ การวินิจฉัยต้องแยกจากโรคอื่นที่ทำให้เกิดเกร็ดเลือดต่ำได้ เช่น มะเร็งเม็ดเลือดขาว การติดเชื้อในกระแสโลหิต หรือโรคทางพันธุกรรมอื่น ๆ เช่น Wiskott Aldrich syndrome เป็นต้น ดังนั้นการซักประวัติและการตรวจร่างกายจึงมีความสำคัญในการวินิจฉัย

ประวัติผู้ป่วยมักมีสุขภาพแข็งแรงดีมาตลอด ต่อมาจะมีจุดเลือดออกตามตัว บางรายอาจมีอาการเลือดออก เช่น เลือดกำเดาไหล เลือดออกทางเดินอาหาร โอกาสที่พบเลือดออกในสมองพบได้เพียงร้อยละ 0.1-0.5 ของผู้ป่วยเท่านั้น⁵ การตรวจร่างกายจะพบจุดเลือดออก (petechiae) ไม่มีตับม้ามโต ตรวจร่างกายอื่น ๆ อยู่ในเกณฑ์ปกติ การตรวจทางห้องปฏิบัติการ โดยตรวจ CBC และ Blood smear จะพบเกร็ดเลือดต่ำแต่เพียงอย่างเดียว อาจพบภาวะซีดได้ในรายที่มีอาการเลือดออก เม็ดเลือดขาวอยู่ในเกณฑ์ปกติ การตรวจไขกระดูกไม่มีความจำเป็น¹ ในรายที่มีอาการแสดงและ CBC ที่ชัดเจนต่อการวินิจฉัย Acute ITP แต่ควรทำในรายที่สงสัย เช่น มีต่อมน้ำเหลืองโต ตับม้ามโตและภาวะซีดร่วมด้วย

การดำเนินโรค ร้อยละ 80 ของผู้ป่วยเด็กที่เป็น Acute ITP จะหายได้ภายในไม่กี่เดือนหลังการวินิจฉัย ไม่ว่าจะรักษาหรือไม่ก็ตาม⁶ ผู้ป่วยที่มีเกร็ดเลือดต่ำนานกว่า 6 เดือนจะได้รับการวินิจฉัยเป็น chronic ITP พบ

ได้ประมาณร้อยละ 10-20 ของผู้ป่วยเด็ก ผู้ป่วยมักเป็นเด็กโต เพศหญิงและอาจมีโรคทาง autoimmune อื่น ๆ ร่วมด้วย

การรักษาในปัจจุบันมีการเลือกใช้ยาในการรักษา โดยพิจารณาจากหลายปัจจัยร่วมกัน ยาในกลุ่ม corticosteroid มีผลต่อการเพิ่ม vascular stability ช่วยในการกระตุ้นการสร้างเกร็ดเลือดและลด antiplatelet antibody production⁴ ในเด็กมักให้ยาในรูปแบบของ prednisolone 1-2 mg/kg/day แบ่งให้วันละ 3 เวลา เป็นเวลาอย่างน้อย 2-4 สัปดาห์ โดยสามารถลดขนาดของ prednisolone เมื่อจำนวนเกร็ดเลือดเกินกว่า 50,000 ต่อ ลบซม. แต่ในเด็กที่อายุน้อยกว่า 1 ปี การให้ oral prednisolone เป็นเวลานาน มักมีปัญหาเรื่องของ compliance และผลแทรกซ้อนจากการให้ยากกลุ่ม steroid จึงมีการศึกษาในการให้ Methylprednisolone ขนาด 30 mg/kg (max dose 1 gm) เป็นเวลา 3 วันโดยการบริหารทางหลอดเลือดดำใน 30 นาที⁷ หรือ Methylprednisolone ขนาด 500 mg/m²/day แบ่งให้ทุก 8 ชั่วโมง เป็นเวลา 3-5 วัน

นอกจากนี้ยังมีการให้ยา Intravenous immunoglobulin (IVIG) โดยใช้ยาในขนาด 2 gm/kg อาจแบ่งให้เป็น 0.4 gm/kg เป็นเวลา 5 วัน หรือให้เป็น 1 gm/kg เป็นเวลา 2 วัน^{2,4} ซึ่งในเด็กอายุน้อยกว่า 1 ปี (infantile ITP) หรือกลุ่ม neonatal symptomatic immune thrombocytopenia มีข้อบ่งชี้ในการใช้ IVIG เพราะมีข้อจำกัดในการให้ oral prednisolone เป็นระยะเวลานาน³

วัตถุประสงค์

เพื่อเสนอผลของการรักษาโรค acute immune thrombocytopenic purpura ในเด็กที่อายุน้อยกว่า 1 ปี ด้วยการให้ megadose methylprednisolone เป็นเวลา 3-5 วัน เพื่อดูการตอบสนองของยาโดยดูจำนวนของเกร็ดเลือดที่เพิ่มขึ้น และภาวะแทรกซ้อนที่พบ

วัสดุและวิธีการศึกษา

เก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ป่วยเด็กที่ได้รับการวินิจฉัย

เป็น acute immune thrombocytopenic purpura ที่มารับการรักษาที่แผนกกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลราชบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2549 จำนวน 12 ราย ในจำนวนนี้มี 3 รายที่มีอายุน้อยกว่า 1 ปี ซึ่งทั้ง 3 ราย นี้ได้รับการรักษาด้วยการให้ยา methylprednisolone ได้ทำการรวบรวมข้อมูลในการรักษาและติดตามผู้ป่วยเป็นระยะเวลา 6 เดือน

ผลการศึกษา

จากการรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยเป็น immune thrombocytopenic purpura ที่มารับการรักษาที่แผนกกุมารเวชกรรม และคลินิกโรคเลือด โรงพยาบาลราชบุรี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2547-2549 พบว่ามีผู้ป่วยที่ได้

รับการวินิจฉัยเป็น acute ITP จำนวน 12 ราย และเป็น chronic ITP จำนวน 8 ราย แยกเป็นชายและหญิง ดังตารางที่ 1

ในจำนวนผู้ป่วยที่วินิจฉัยเป็น acute ITP นี้ มี 9 รายที่มีอายุมากกว่า 1 ปี และมีอายุน้อยกว่า 1 ปีจำนวน 3 ราย ซึ่งในผู้ป่วยที่มีอายุมากกว่า 1 ปีได้รับการรักษาโดยการให้ oral prednisolone 2 mg/kg/day ส่วนผู้ป่วยที่มีอายุน้อยกว่า 1 ปีทั้ง 3 รายได้รับการรักษาด้วยการให้ยา methylprednisolone 500 mg/m²/day แบ่งให้ทุก 8 ชั่วโมง เป็นเวลา 3-5 วัน ดังข้อมูลในตารางที่ 2 และจำนวนเกร็ดเลือดที่ตอบสนองต่อการให้ยา methylprednisolone ในตารางที่ 3

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ป่วย ITP ที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลราชบุรี ตั้งแต่ปี 2547-2549

ผู้ป่วย	จำนวน	ชาย	หญิง
Acute ITP	12	8	4
Chronic ITP	8	2	6

ตารางที่ 2 ข้อมูลของผู้ป่วย acute ITP ที่อายุน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 3 ราย

ผู้ป่วย	อายุ	เพศ	อาการ	จำนวนเกร็ดเลือดแรกรับ	ยาที่ได้
1	3 เดือน	ชาย	จุดเลือดตามตัว	2,000/cumm	Methylprednisolone 3 วัน
2	2 เดือน 27 วัน	ชาย	จุดเลือดตามตัว	10,000/cumm	Methylprednisolone 5 วัน
3	2 เดือน 18 วัน	ชาย	ถ่ายเป็นเลือด	15,000/cumm	Methylprednisolone 5 วัน

ตารางที่ 3 จำนวนเกร็ดเลือดที่ตอบสนองต่อการให้ยา methylprednisolone

ผู้ป่วย	จำนวนเกร็ดเลือด (นับวันหลังได้ยา dose แรก) (/cumm)					
	วันแรก	วันที่ 3	วันที่ 7	วันที่ 14	1 เดือน	6 เดือน
1	2,000	85,000	354,000	-	364,000	289,000
2	10,000	24,000	14,000	62,000	115,000	335,000
3	15,000	-	442,000	-		224,000 *

*ผลเลือดตอนอายุ 4 เดือน

วิจารณ์

โรค acute ITP พบได้น้อยในผู้ป่วยเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 1 ปี ในผู้ป่วย 3 รายที่ทำการศึกษาอายุประมาณ 3 เดือน ซึ่งสาเหตุยังไม่ทราบ เพราะจากประวัติมีผู้ป่วยรายที่ 2 เท่านั้นที่มารดาเป็นโรคไทรอยด์ และได้รับยาไทรอยด์ในขณะให้นมบุตร อีก 2 รายไม่มีประวัติโรค autoimmune ในครอบครัว ส่วนเรื่องของการติดเชื้อไวรัสได้ทำการตรวจเลือดส่ง TORCH titer และ Anti HIV ซึ่งผลมีผู้ป่วยรายแรกที่มี cytomegalovirus IgG positive ส่วนผลของคนอื่นอยู่ในเกณฑ์ปกติ

ในผู้ป่วยรายที่ 1 มาด้วยอาการจุดเลือดตามตัว ไม่มีเลือดออกที่ใด แต่เนื่องจากเกร็ดเลือดมีจำนวนน้อยมาก จึงพิจารณาให้ยา methylprednisolone หลังจากการให้ยาเพียง 3 วัน ผลเกร็ดเลือดขึ้นมาเป็น 85,000/cumm จึงให้ยาเพียงแค่ว่า 3 วัน หลังจากการติดตามผู้ป่วย ไม่มีภาวะแทรกซ้อนใด ๆ การเจริญเติบโตเป็นปกติ และไม่มีเกร็ดเลือดต่ำอีก

ผู้ป่วยรายที่ 2 มาด้วยมีจุดเลือดออกตามตัว หลังได้ยา 3 วัน ผลเกร็ดเลือดขึ้นมาเป็น 24,000/cumm ตามตัวยังมีเกร็ดเลือดเพิ่มขึ้นจากเดิมแต่ไม่มีเลือดออกที่อวัยวะใด จึงให้การรักษาต่อโดยให้ยาครบ 5 วัน หลังจาก

ติดตามผลเด็กยังคงมีเกร็ดเลือดในระดับต่ำ ระหว่างนั้นผู้ป่วยมีปัญหาไข้ ถ่ายเหลว จึงให้การรักษาโดยให้ยาปฏิชีวนะร่วมด้วย หลังจากรักษาเรื่องของการติดเชื้อหายแล้ว เกร็ดเลือดจึงค่อยเพิ่มจำนวนขึ้น โดยไม่ต้องให้ยา Steroid เพิ่มเติม หลังจากการติดตามผล ผู้ป่วยไม่พบการกลับเป็นซ้ำอีก

ผู้ป่วยรายที่ 3 มาด้วยถ่ายเป็นเลือดสด ๆ มา 1 วัน ตรวจพบว่า มีเกร็ดเลือดต่ำแต่เพียงอย่างเดียว ผลการตรวจ coagulogram อยู่ในเกณฑ์ปกติ ได้ให้ยา methylprednisolone เป็นเวลา 5 วัน หลังจากการตรวจเลือดในวันที่ 7 ของการรักษา ผลเกร็ดเลือดเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากผู้ป่วยมาจากจังหวัดอื่น จึง loss follow up ในช่วงแรก หลังจากการติดตามมาตอน 4 เดือนหลังได้รับยา จำนวนเกร็ดเลือดได้ 224,000/cumm เด็กสบายดี ไม่มีอาการจ้ำเลือดตามตัว ไม่มีเลือดออกที่ใด

สรุป

การรักษาผู้ป่วย acute ITP มีการใช้ยาในกลุ่ม steroid เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถ้าเป็นผู้ป่วยที่อายุมากกว่า 1 ปี ยาที่ใช้ในการรักษา (drug of choice) คือการให้ oral prednisolone ส่วนผู้ป่วยที่มีอายุน้อยกว่า 1 ปี ซึ่ง

มีข้อบ่งชี้ในการให้ยา Intravenous immunoglobulin (IVIG) แต่เนื่องจากยาราคาแพง และผลข้างเคียงที่เกิดจากการให้ยา (adverse reaction) เช่น การแพ้แบบ anaphylaxis การได้สารน้ำจำนวนมาก และการ monitoring ระหว่างการให้ยา เป็นปัญหาในการใช้ยา IVIG การเลือกใช้ megadose methylprednisolone จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการรักษา acute ITP ในเด็กที่อายุน้อยกว่า 1 ปี ซึ่งผลข้างเคียงในการให้น้อย แต่ผลข้างเคียงระยะยาวอาจต้องทำการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. อัมไพวรรณ จนวนสัมฤทธิ์, พลภัทร โรจนนครินทร์ และคณะ. แนวทางการรักษาโรคเลือดออกง่ายใน ประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชัยเจริญ ; 2549 : 69-81.
2. Richard E. Behrman, Robert M. Kliegman, Ann M. Arvin. Nelson textbook of pediatrics 17th edition. USA : Elsevier Science ; 2004 : 1670-1.
3. Philips Lanzkowsky. Manual of pediatric Hematology and oncology 3rd edition. USA : Academic Press ; 2000 : 233-50.
4. Rudolph Colin D, Rudolph Abraham M. Rudolph's Pediatrics 21st edition, USA. The Mc-Graw-Hill company ; 2002 : 1556-8.
5. Iyori H, Bessho F, Ookawa H, et al. Intracranial hemorrhage in children with immune thrombocytopenic purpura. Japanese study group on childhood ITP. Ann Hematol 2000 ; 79 : 691.
6. Buchanan GR, de Alarcon PA, Feig SA, et al. Acute idiopathic thrombocytopenic purpura : management in childhood. Blood 1997 ; 89 : 1464.
7. Ozsoylu S. Megadose methylprednisolone for idiopathic thrombocytopenic purpura. Acta Haematol 1993 ; 90 : 108.
8. Ozsoylu S, Irken G, Karabent A. A high dose intravenous methylprednisolone for acute childhood thrombocytopenic purpura. Eur J haematol 1989 ; 42 : 531-5.
9. Nathan David G, Orkin Stuart H, Ginsburg David, Look A. Thomas, Nathan and Oski's hematology of infancy and childhood 6th edition. USA : Elsevier Inc ; 2003 : 1599-610.
10. วิชัย ประยูรวิวัฒน์. ตำราโลหิตวิทยา : การวินิจฉัย และการรักษาโรคเลือดที่พบบ่อยในประเทศไทย เล่ม 2 : กรุงเทพมหานคร : เมดิคัลมีเดีย. 2540 : 299-320.
11. ฉานินทร์ อินทรกำธรชัย. แนวทางการรักษาโรคโลหิตวิทยาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : บียอนด์ เอ็นเทอไพรซ์ ; 2543 : 64-95.
12. วันชัย วนะชิวิน, ทิพย์ ศรีไพศาล, วิชัย ประยูรวิวัฒน์. โลหิตวิทยา 1996. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชัยเจริญ ; 2539 : 272-81.